№ 80 Ausgabe B.

ГОМАН

Цэна с перэсылкай і дастаукай да хаты:

на 1 год—4 м. 80 фэн., на $^{1}/_{2}$ году—2 м. 40 ф., на 3 месяцы — 1 м. 20 ф., на 1 мес. — 40 фэн.

Беларуская Віленская часопісь

выходзіць два разы у тыдзень: у аўторкі і пятніцы.

Адрэс рэдакціі: Вільня, Завальная 7.
Адрэс адміністрації і экспэдыціі:
М. Стэфанская 23.

Цэна абвестак:

на 4-ай старане за радок дробнымі літэрамі — 25 фэніг.; дробные абвесткі— па 5 фэн за слова. Абвесткі аб сьмерці — 60 фэн. за лінейку дробн. друкам.

№ 80 (172). Год II. Вільня, 5 кастрычніка 1917 г. Цэна 5 фэн. (3 кап.).

БАТАЛІЯ У ФЛЯНДРЫІ,

4 кастрычніка.

Заходні тэатр:

Фронт Рупрэхта Баварскаго: Ворагі абстрэлівалі бэльгійскіе ваколіцы і мястэчкі у Фляндрыі далёка за нашым фронтам. У начы ад лесу Гутгольцт да Ліс вялізарная артылерыйская бітва трывала далей, не слабеючы. Сягоньня раніцай яна дайшла да барабаннаго агня. Сільнымі англіцкімі штурмамі ў заварoці Іпра пачалася новая баталія ў Фляндрыі.

Фронт нямецкаго Насьледніка: У вечары пачаўся абстрэл вяршыны 344 на ўсходзі ад Самонье. Пасьля французы густымі масамі пачалі штурм проці адабраных намі ад іх пазыцій. Артылерыйскім агнём і штыкамі мы адбілі іх, учыніўшы ў іх вялікіе страты.

Усходні тэатр:

Ля Якобштадту, Дзьвінска і на Збручу, а такжэ ў заварoці Дунаю пад Галяцам — момэнтамі агонь.

БЭРН. Французскі пасол у Швэйцарыі, Бо, пакідае сваё мейсцо, якое займець б. міністэр фінансоў, Т'еры, с тытулам паўнамочнаго міністра. Гэтае назначэньне звязываюць з думкай французскаго ураду пацгатавацца да спадзеваных мірных перэгавoраў.

ЖЭНЕВА. У адказ на торговую умову між Голандзіей і Нямеччынай аб вывазе ў Нямеччыну тавароў Амэрыка пастанавіла задзержаць 85 голандзкіх параходаў, агульнай ёмкасьцю 300.000 тонн, якіе знаходзяцца ў амэрыканскіх портах.

ЦЮРЫХ. Дэмохратычная конфэрэнція ў Пецярбургі перэвагай 610 галасоў проці 585, значыць, толькі 25-цю галасамі адкінула рэзолюцію большэвікоў аб пачатку мірных перэгавораў той-час.

ПЕЦЯРБУРГ. (П.Т.А.). Дэмократычная конфэрэнція ўсемі галасамі пастанавіла не расхадзіцца, пакуль ня будзе утворэна ўрадовая ўласць, згодлівая з духам дэмократіі.

ПЕЦЯРБУРГ. (П.Т.А). Глаўны камітэт флоту падаў марскому міністру свае жаданьня, каторые маюць характэр ультіматума. Тады адмірал Вердерэвскій загадаў распусьціць гэты камітэт і выбраць новы. Аднак, сход дэпутатоў балтыцкаго флоту пастанавіў адмовіцца выбіраць і прэдлажыў міністру дайсьці угоды с камітэтам.

У звязі з бунтам Корнілова урад апавешчае аб адстаўцы або пераводзі 31 дывізіонных і палкавых начальнікоў.

ПЕЦЯРБУРГ. (П.Т.А.) Конфлікт між марскім міністэрствам і глаўным камітэтам балтыцкаго флоту уладжэн пецярбурскай радай раб. і салд.

ПЕЦЯРБУРГ. Пані Сухомлінова прасіла ўрад не высылаць у Сібір яе засуджэнаго мужа, а пакінуць яго ў Петрапаўлаўскай крэпасьці. Міністэр судоў, як кажуць, згодзіўся на гэта:

ПЕЦЯРБУРГ. (П.Т А.). С прычыны дамаганьнёў жалезнадарожнікоў урад назначыў камісію дзеля перэгляду пэнсій служачым. Разам с тым урад зрабіў рэвізію жалезнадарожных тарыфоў, каб с прычыны агульнай дарыжыні павялічыць пэнсіі служачым.

БЭРЛІН. 3.X. Учора ў вечары у імперскаго канцлера адбыўся палітычны вечар, на каторым былі члены Рэйхстагу і прускаго сэйму, усе міністры, статс-сэкрэтары і дырэктары дэпартамэнтоў. Палітычная гутарка трывала да палуначы.

БЭРЛІН. (В.Т.Б.). Новые ўдачы падводных лодак у канале Ляманш і ў Паўночным моры: 4 параходы, 1 парусьнік і 1 рыбалоў.

БЭРН. Конгрэс саюза соцыялістоў Сэны ўсемі галасамі выключыў Гэрвэ ссоцыялістычнай партыі. Тома і Кошэн падалі голас за выключэньне.

ЛОНДОН. Новы англіцкі военны крэдыт даходзіць $12^{1}/_{2}$ мільярдоў марак.

ТОКІО (Рэўтэр). Тайфун зрабіў тут страшэннае знішчэньне. 100.000 людзей асталіся пад голым небам. Сотні ранены або пагіблі.

КОЎНА. На 30 верасьня г. г. „нямецкіх“ рублёў было у абароці на 118.679.232 р. проці 102.549.732 руб. на 31 жніўня.

Граф Чэрнін аб сусьветным міры.

На банкеці, дадзеным у Будапэшці на чэсць аўстрыяцкаго міністра заграпічных спраў, гр. Чэрніна, апошні ў доўгай прамове, між іншым, сказаў:

„Мільёны людзей, каторые б'юцца у акопах, хочуць ведаць, за што яны б'юцца... Эуропа пасьля гэтай вайны павінна аперціся на новых інтэрнацыональных праўных асновах. Трэба дайсьці заверэньня, што ня будзе больш войн дзеля рэванжу. Трэба выключыць вайну з ужытку палітыкі. На інтэрнацыональных асновах і пад агульным кантролем павінно быць праведзено агульнае, роўнамернае і пасьледавацельнае раззброеньне ўсіх дзержаў сьвету, а военные сілы павінны быць даведзены да найменшаго чысла, вымаганаго праўдзівай патрэбай. Вялікая абмылка думаць, бытцым мір пасьля вайны будзе прадаўжаць дзело там, дзе яно затрымалося ў пачатку вайны. Найвялікшым нешчасьцем пасьля гэтай сусьветнай катастрофы было-бы тое, калі-б пасьля міра дзержавы далей зброіліся бы так, як раней. Вялізарные флоты ня будуць мець надалей ніякай мэты, калі ўсе дзержавы сьвету забаспечаць свабоду на марах. Сухапутные войскі павінны быць агранічэны акурат на гэтулькі, каб маглі падтрымліваць унутрэны лад. Трэба думаць, што цяперашняе пакаленьне не дажыве да канца гэтай вялікай мірнай перамены. Але наша павіннасць — ускорыць яе і устанавіць яе асновы.

„Калі агульнае раззброеньне абернецца ў факт, дык мы можэм адмовіцца ад пашырэньня граніц нашай дзержавы, — само сабой, калі ворагі зусім ачысьцяць нашу зямлю. Далей, пры замірэньні мы павінны мець пэўнасць, што нашы ворагі пасьля міра пакінуць думку аб экономічнай вайне з намі.

„Гэткіе нашы старые варункі, ды яны не змяніліся і цяпер. Але гэта праграма ня можэ абязываць у кожным часі. Калі нашы ворагі прымусяць нас прадоўжыць вайну, дык нам прыдзецца перэглядзець яе і дабівацца заплаты. Я ў гэты момэнт заяўляю, што на гэткай аснове можна дайсьці міра. Калі-ж вайна будзе трываць далей, мы пакідаем сабе вольную волю. Я цьвёрда пераконан, што цераз год мы будзем у ешчэ лепшых варунках, чым цяпер... Я ня лішне оптымістычна думаю аб ахвоці саюзьнікоў мірыцца на гэткай аснове. Перэважываючая большасць чэлавечэства жадае гэткаго міра, ды гэтаму працівіцца жменя людзей“.

Нямецкі офіцыоз „Nordd. Allg. Ztg.“ пішэ:

„Агульнае сусьветнае раззброеньне, прымусовы угодлівы суд, адмова ад тэрыторыальных здабычаў, безварунковая экономічная свабода — вось прынцыпы, каторые маглі-бы усьцерагчы сьвет ад паўтарэньня перэжыванай намі катастрофы... Але аўстрыяцкі гасударственны муж, гр. Чэрнін, не пакідае сумлеваньня: калі ворагі хочуць ваеваць далей, дык і мы вольны і не звязаны з апавешчэнай праграмай“.

Вільня, 5 кастрычніка.

Чым бліжэй той час, калі беларускі народ, разарваны военным фронтам на дзьве часьці, будзе прызван цьвёрда і ёмка сказаць сваё важкае слово, як ён хочэ ўладзіць сваё будучае жыцьцё, — тым цясьней павінны мы гуртавацъ, цясьней злучаць рады чынных работнікоў на роднай ніве. Работы перад намі — бяз конца многа: мы падыходзім да рэалізаціі таго, што ешчэ два-тры гады таму назад выдавалося нам далёкім, недасьцігльым ідэалам...

Рознымі дарогамі йдуць беларусы розных кірункоў, розных палітычных партый да аднэй мэты. І крайніе соцыялісты, і ўмяркаваные элемэнты, і работнікі, і буржуазія—ўсе па-свойму старающца дайсьці волі для Беларускаго Народу. А яркі прыклад зразуменьня патрэбы еднасьці ўсіх беларусоў пры будаваньні асноў будучыны даюць нам нашы браты с таго боку фронту, дзе Беларускі Нацыональны Камітэт, Беларуская Цэнтральная Рада здалелі сабраць усіх нашых дзеячоў, здалелі запрэгчы да супольнай працы прэдстаўнікоў усіх кругоў беларускаго грамадзянства, збудзіўшы нацыональную сьвядомасць у тых сыноў нашаго народу, каторые ў часі ганебнаго уціску беларусоў пад панаваньнем расейскаго царызму спалі крэпкім сном. Да нас даходзяць весткі, што доўгі рад

прадстаўнікоў дэнацыяналізованай беларускай інтэлігенцыі, працаваўшай для чужых нацый, разам адгукнуўся на прызыўны кліч роднай зямлі, і вось чысьленые грамадзкіе працаўнікі, прафэсары, людзі вольных прафэсій, нават вялікіе землеўласьнікі, забыўшыеся аб сваім беларускім паходжаньні, цяпер кожын у сваім кругу працуе дзеля беларускай справы.

„Зварушэны нарэшці дух народны,
„Я верую, бязплодна не замрэ!“—

прарочыў у адным са сваіх санэтоў Максім Багдановіч, і прароцтва яго збываецца.

Надобнеж, як у Расеі, мы бачым рух да еднасьці і між беларусамі з гэтаго боку ваеннаго фронту. І тут побач з беларускімі работнікамі і дэмократычнай інтэлігенцыей, побач са сьвядомым селянствам і радыкальнай моладзю выступаюць на палітычную арэну прадстаўнікі беларускай буржуазіі, вялікшых землеўласьнікоў і інш. Глыбокіе рожніцы ў паглядах і становых інтэрэсах, каторые дзеляць іх у грамадзкім жыцьці, зьнікаюць у справах агульна-нацыональнай палітыкі—і ўсе яны зыходзяцца на супольных палітычных выступленьнях. Палітычны кліч, выстаўлены беларускай дэмократыей, злучае ўсе групы і еднае іх чынные сілы, — а яркую праяву гэтаго мы бачылі на сходзі 30 верасьня у Беларускім Клюбе, дзе так салідарна, так дружна прамаўлялі прадстаўнікі ўсіх беларускіх груп і партый, нікога не выключаючы. І ў гэтым — доказ палітычнай дасьпеласьці беларускаго грамадзянства.

Толькі у аднэй сфэры беларусы з гэтаго боку фронту не адалелі дайсьці таго, чаго дайшлі нашы браты ў расейскай Беларусі. Гэта—ў сфэры каталіцкаго духавенства. Над той час, як там — за крывавай мяжой — налічаюць на зямлі Беларускай больш сотні ксяндзоў, каторые арганізаваліся і злучылі свае сілы дзеля працы для беларускай справы, — у нас пад цяжкай рукой вышэйшаго польскаго духавенства чысьленые ксяндзы-беларусы ўсё яшчэ не маюць сьмеласьці і сілы цьвёрда выступіць дзеля абароны нацыональных правоў беларускаго народу.

Але мы верым, што, як усюды, так і ў касьцёлі скончыцца панаваньне аднэй нацыі над другімі, скончыцца панаваньне дзікаго нацыоналізму, і каталіцкіе ксяндзы, угледаючыся на работу беларускіх ксяндзоў за фронтам, а так сама тутэйшых праваслаўных сьвяшчэнікоў, зразумеюць, што іх павіннасць—ісьці з народам і служыць яму, а ня быць паслушнай рукой ворагоў беларускай справы.

Дзеля міра.

Надрукованая намі ў апошнім нумэры тэлеграма з Рыму апавешчала, што на парыжскай конфэрэнціі саюзьнікоў будуць ня толькі военные прадстаўнікі Расеі, Франціі, Англіі і Італіі, але так сама іх міністры заграніччых спраў. Мы зразу звярнулі увагу нашых чытачоў на гэту тэлеграму, памешчаючы яе на выдатным мейсцы, бо і запраўды яна мае вялікую вагу: яна паказвае, што на парыжскай конфэрэнціі саюзьнікоў будуць разгледаць ня толькі чыста военные справы, але і справы міжнароднай палітыкі, і ня можэ быць ніякай спорні, што конфэрэнція павінна будзе закрануць справу міра.

Плян саюзьнікоў зваевацъ цэнтральные дзержавы голадам, зацягіваючы вайну без канца і выстаўляючы на змену адну за аднэй арміі англіцкіе, амэрыканскіе, а мо' і ешчэ іншые, — не ўдаецца. Не кажучы ўжо аб тым, што на блокаду Нямеччыны на моры немцы адказалі балючай для Англіі падводнай вайной і нялічаными налётамі на англіцкіе прамышленые цэнтры, — выпадкі ў Расеі, а цяпер і ў Італіі вельмі папсавалі справы коаліціі. Жаданьне міра, ня гледзячы на ўсе офіцыальные ваяўнічые заявы, расьце ў Расеі ўсё болей, і рэволюцыйная дэмократыя даходзіць да таго пераконаньня, што зацягіваньне вайны суліць ліхі канец справе свабоды народаў Расеі. І мы думаем, што расейскі ўрад, астаючыся верным умове не рабіць сэпаратнаго міра, ўсёж такі не сідзіць бязчынна, а працуе на дыплёматычнай дарозі, каб саюзьнікі Расеі згодзіліся солідарна ўчыніць крокі дзеля замірэньня.

Трэба адзначыць, што дыплёматычная работа абедзьвых ваюючых груп у апошнім часі йдзе шмат больш энэргічна, чым за ўвесь час вайны. Ужо самае выступленьне Папежа паказвае, што момэнт дзеля мірных крокаў наблізаецца. Само сабой разумеецца, што прарочыць, калі скончыцца вайна, мы абсолютна ня можэм: дзеля гэтаго трэбалоб знаць наскрозь як мілітарные, так і экономічные палажэньне ўсіх ваюючых дзержаў, трэба-б зважыць уклад грамадзкіх сіл у кожнай з іх, трэбало-б зведаць усе фінансовые адносіны між імі і залежнасць кожнай ад яе саюзьнікоў. Дый нават ведаючы ўсё гэта нельга забывацца, што нейкае неспадзеванае здарэньне можэ вызваць у інтэрнацыональных адносінах такі-ж самы круты паварот, як выстрэл Прынціпа ў Сараеві, паслужыўшый за сыгнал да сусьветнай вайны. Але адно можэм напэўна сказаць: праца дзеля міра захапіла ўжо ўсе чынные сілы ў ваюючых дзержавах, і плады яе павінны пасьпець скора.

Дай-жэ, Божэ, хутчэй!...

М. М—скі.

У Вільні і ваколіцах.

× **70-лецьце Гіндэнбурга.** У аўторак, 2 кастрычніка, немецкі народ сьвяткаваў дзень урадзін свайго нацыональнаго героя, Гіндэнбурга, скончыўшаго 70 гадоў. У Вільні ўсе урадовые гмахі вывесілі флагі, а «Soldatenheim'ы» уладзілі ў вечары сьвяткаваньне с прамовамі, сьпевамі і музыкай.

× **Сьвято жыдоўскіх работнікоў.** Гэтымі днямі жыдоўскіе работнікі места Вільні сьвяткавалі двадцацілецьце жыдоўскаго работніцкаго руху. Таварышы ўсіх краёвых нацыональнасьцей і ўсіх дэмократычных організацый шчыра віталі іх з гэтай прычыны у адрэсах і праз вусны дэпутацій. Беларускіе работнікі гэтак сама адгукнуліся на юбілей работнікоў-жыдоў і паслалі ім гэткі прывет:

„Беларуская соцыял-дэм. работніцкая група і віленская група беларускай соцыялістычнай грамады шлюць свой шчыры прывет і горача вітаюць таварышоў-жыдоў с прычыны двадцацілецьця жыдоўскаго работніцкаго руху, палажыўшаго нялічаные ахвяры у слаўнай барацьбе працы с капіталам—за спаўненьне ўсясьветных ідэалоў пролетарыату.

„Работнікі-беларусы высказываюць цьвёрдую веру, што жыдоўскі і беларускі пролетарыят нашаго краю у змаганьні за правы працоўнаго народу будзе заўсёды ісьці разам у імя агульнаго пролетарыяцкаго кліча: „Працавітая бедната ўсіх краёў, злучайся!“

× **Новые беларускіе школы.** Гэтымі днямі ў ваколіцах Вільні адкрываюцца тры новые беларускіе народные школы. Усе яны — адноклясоваго тыпу.

Школы будуць: у Рукойнях, Медніках і Слабадзе.

× **Цэны на тытун і табаку.** Цэны на тытун да курэньня (махорку) у дробнай прадажы назначэны па 8, 10, 12 і 14 м. за рас. фунт, а за табаку дзеля нюханьня і „жылку“—4.40, 5.20 і 6.40 м. за рас. фунт. Пошліна с тытуну да курэньня становіць 40% яго прадажнай цаны, а с табакі і „жылкі“—50%.

× **Тэмпэратура.** Найвышэйшая і найніжэйшая тэмпэратура за апошніе дні была (па Цэльсію):

	найвыш.	найніж.
30—1	+ 11°	+ 0°
1—2	+ 10°	+ 0°
2—3	+ 19°	+ 8°

З усяго Краю.

БЕЛАСТОК. За апошні час было ізноў некольки крадзежаў у местовых лесі.

На жыдоўскае сьвято Страшнай Ночы грабежцы абрабавалі юбілерскі магазын на Суражскай вуліцы 8 і краму з жаноцкай апраткай на Местовым пляцу 19.

ГРОДНЯ. І тут ад 1 кастрычніка можна хадзіць па вуліцах толькі да 10 гадз. вечара.

Тут пачаліся ў школах восенскіе вакацыі. Школы адкрываюцца ізноў 15 кастрычніка.

ГРОДНЯ. Цэны для звозчыкоў назначэны гэткіе: да 20 мін. езды — 1,20 м., да 45 мін. — 3 м. У начы — на 1 м. болей. За багаж больш 25 кіл. вагі (1½ пуда)—1 м.

ГРОДНЯ. У местовым окрузі Гродні трэба да 15 кастрычніка заплаціць падаткі прамысловые, з нерухомасьцей і галоўшчыну.

КАЗЛОВЫ ЛУГ, Сакольск. пав. 27 верасьня у селяніна Александра Домброўскаго укралі гнядога каня.

РАГОВА. Са стайні Петра Барташэвіча украдзены чорны і каштанавы коні, а у Юльяна Туроўскаго — чорны і сьветлы каштан.

СІДРА, гродзенск. пав.—**З народных забабонаў.** 25 гадоў таму назад тут страшэнне паношылася халера. Адзін знахар сказаў, што нябошчыкам нудна на могілках, дык, каб іх павесяліць і супакоіць, трэба там справіць вясельле **с танцамі.** Пасьля доўгаго шуканьня знайшлі ўрэшці хлопца і дзяўчыну, кторые згодзіліся спраўляць вясельле на могілках. Усю ноч скакалі над нябошчыкамі. Кажуць, што нябошчыкі гэтак развесяліліся, што адракліся ад далейшых ахвяр, і халера той-час спынілася.

Перажыткі паганскаго сьветапагляду у беларусоў.

(Гл. «Гоман» № 66—79).

III.

Пры помачы сноў і некаторых іншых прычын, пярвабытны чэлавек навучыўся духатварыць нежывые рэчы, прыйшоў урэшці да таго выводу, што як ён сам, так і ўсё акружаючае яго двайчасто: што за відавочнай матэр'яльнай абалонай крыецца ва ўсім істота нематэр'яльная.

Гэта быў вельмі важны крок наперад у процэссе развіцьця чэлавечай мысьлі. Важэн ён і сам па сабе і па сваіх далейшых выніках. Калі раней, у пэрыод фэтышызму, чэлавек знаў аддзельные рэчы, то, развіваючыся, ён гэные аддзельные рэчы групаваў. З гэтаго вось што вышло: чэлавек, прымецiўшы аднастайнасць вядомай клясы явішч, робіць вывад, што аднастайнымі явішчамі кіруе аднародная воля. Але волю ён знае толькі ў асобах; дзеля гэтаго ён творыць *асабовые* чыннікі, кіруючые гэтымі явамі. Гэтак сама, як калісь ён перэнасіў на акружаючые яго рэчы ўласьцівасьці сваей асобы, так і цяпер выабражаные чыннікі природы ён надзеляе ўласьцівасьцямі людзкімі. Гэткім чынам наступае стадыя *політэізму,* калі усасабліваецца паветра, вада, небо і інш.

Характар гэтых усасабленьнеў, іх гатунак, іх мера і сіла залежыць, галоўна, ад агульнаго выгляду природы, сярод якой жыве данны народ. Вялікшые контрасты ў акружаючай чэлавека природзе пабуджалі фантазію яго тварыць больш яркіе мітычные тыпы; у краёх з мяркоўным кліматам і малымі контрастамі у природзе мітычные тыпы выходзілі болей бледные.

Нашы беларускіе мітычные тыпы мабыць насілі характар толькі поэтычны, пазбаўленый грозных, уражаючых душу рысоў. У дадатку, ад нашых мітычных тыпоў захаваліся толькі абрыўкі, кавалачкі, па якіх нельга ўжо уявіць ва ўсей паўнаце колішніх багоў.

Чур — божэство радавое, протопляста роду, які і па сьмерці спрые свайму роду і абараняе членаў свайго роду ад усякіх непрыхільных духоў. Чур лічыўся абаронцам граніц радавых зямель, ён не пазваляў пранікаць за свае межы другім духам. Беларускае слова «адчурацца» значыць рэзка ад чаго адмовіцца.

Хатнік (эпітэт—«Гаспадар»). У выабражэньні беларус Хатніка надзеляе усімі атрыбутамі добраго гаспадара. Тые, каму ён «здаваўся», кажуць, што ён выглядае старэнькім дзядулём, с сівой барадой і доўгімі сівымі валасамі; адзет ён у белы насоў і падпярэзан дзягай. Сьпіць ён на печы. Устае рана і штоўхае пеўня. Певень, с перэпалоху, лопае крыльлямі і крычыць, чым будзіць гаспадароў да работы. Часам, апаведаюць, Хатнік выдувае агонь і ідзе з лучынкай у клецъ перэсушаць збожэ, карміць каней і даглядаць кароў. Гэткая руплівасць «гаспадара» вельмі карысна: збожжэ спорыцца, статак здарова гадуецца. Ён любіць дружную, згодную сям'ю: неспрыяйных сям'і сем'яніноў ён душыць, навальваючыся у сьне на грудзі. Калі мае стацца шчасьце ў хаці, тады ён танцуе па лаве; калі надходзіць нешчасьце якое, то ён завывае па начах.

Еўнік, Лазьнік і Хляўнік падобны па характару на дамавога, а мейсцо прабываньня іх відочна с самой назовы.

ЛІДА. Тутэйшае насяленьне ў даўные часы складалося з уніятоў і каталікоў, ды ў XVI сталецьці пераважывалі уніяты. Каталіцкі касьцёл асноваи у 1387 гаду. Пры вялікім князю Зыгмонце Аўгусьце тут шырыўся такжэ кальвінізм і лютаранство. У XVI сталецьці езуіты пачалі барацьбу з гэтымі вераамі, і ў XVIII сталецьці ад іх не асталося ніякаго сьледу. Істнуючый цяпер каталіцкі касьцёл пабудован у 1770 гаду на мейсцы старога дрэўлянаго. У 1672 гаду тут асноваи кляштар кармэлітоў, каторы істнаваў роўна 200 гадоў. У 1758 гаду заложэн быў кляштар піяроў, ды ў 1843 г. згарэў. Са старых будоўлі астаўся толькі ўспамянуты кляштар францішканоў, дзе ў мірны час памешчалося расейскае афіцэрскае сабраньне, а цяпер памешчаецца нямецкі «Soldatenheim».

БЕРЭСТОВІЧАНЫ. Тут староста затрымаў нейкаго падазрыцельнаго чэлавека, ня меўшаго пры сабе ніякіх дакумэнтоў. Між імі ўзнялася заядлая бітва, і незнаёмы бараніўся нажом. Пасьля выявілося, што гэта — уцёкшый з аўстрыяцкаго палону расейскі вэнены.

КОЎНА. Рух на вуліцах і тут ад 1 кастрычніка дапускаецца толькі да 10 гадз. вечара.

КОЎНА. Каб даць абраз аб варунках тутэйшаго жыцьця, друкуем тут спіс прадуктоў, выданых на душу за мінулый тыдзень:

50 гр. (¹/₈ рас. фунта) круп — цаной 20 фэн. за фунт;
1400 гр. (3¹/₂ фунта) бульбы — цаной 10 фэн. за фунт;
30 гр. цукру — 2 м. „ „

Апрыч таго можна дастаць мыдляны парашок па 90 фэн. за ням. фунт і соль па 27 фэн. за рас. фунт.

АЛЕКСОТА, пад Коўнай. 27 верасьня а 7 гадз. раніцай у двух хлапцоў 15 і 17 гадоў адабралі карову, як здаецца, крадзеную. Хлопцы ўцяклі.

СУВАЛКІ. Нашэ места — гэта колонія манастыра ў Віграх, за некольні вёрст ад Сувалак, над возерам тагож названьня. Манастырскі касьцёл цяпер становіць руіну: як многа іншых памятнікоў мінуўшчыны, і гэты становіць ахвяру вайны. У XVII сталецьці в. кн. літоўскі Уладыслаў IV падараваў камэдулам возеро Вігры з ваколіцамі, каторые былі пазьней ешчэ пашыраны. Камэдулы пабудавалі тут касьцёл, у каторым фрэскі маляваў Санглевіч. Тапор вынішчыў тут абшырные лясы, каторые уступілі мейсцо нівам. Прыор Ільдэфонс збудаваў малы касьцёл з дрэва, навакол катораго за паваньня Аўгуста Сільнаго раскінулася вёска, пазьней атрымаўшая правы места. У Віграх перад самым раздзелам Польшчы было асновано біскупство, а першым біскупам быў Міхал Карповіч, слаўны прамоўца, цело катораго ляжыць у склепі ў адкрытай труне.

СЕНКАНЫ, Сувальск. пав. Сёлета ў летку 17 гадовы Іонас Добрук, ідучы с сябрам Пурцамсам, напаў на апошняго на дарозі з Лейпун, пяжка раніў яго і зрабаваў 3159 руб. Акружны суд засудзіў маладога разбойніка на 3¹/₂ года ў папраўчы вастрог.

Новая нямецкая ваенная пазыка

мусіць

дайсьці вялікай удачы.

Пасьля упадку Рыгі, пасьля адбіцьця наступленьня на усіх фронтах ворагам Нямеччыны астаэцца толькі адзін прамень надзеі, што Нямеччына экономічна зужывае свае апошніе сілы.

Благі рэзультат ваеннай пазыкі зацягне вайну без канца, бо у ворагоў Нямеччыны паднімецца дух, і яны будуць каваць новые пляны, каб знішчыць яе.

Дык падпісывайся на пазыку!

ЛІБАВА. У адным с тутэйшых садоў з аднаго растка вырасьлі 4 гарбузы вагой разам 9 пудоў.

МІТАВА. Латышская газэта «Csimtenes Sinas» с прычыны утвараньня Краёвай Рады Курляндзіі пішэ пад загалоўкам «Новы аддзел у гісторыі Курляндзіі»:

«Краёвая Рада Курляндзіі паставіла нашу старонку пад зашчыту Нямеччыны. У пачатку вайны, пэўне, мала хто мог спадзевацца гэткаго канца. Ход вайны аддзяліў Курляндзію і яе жыхароў, у тым ліку латышоў, ад быўшай бацькаўшчыны іх. Апошніе прыпадкі прынесьлі асабліва цяжкіе пасьледатвы і маюць вагу для латышоў. Задача латышоў цяпер у тым, каб зжыцца з новымі варункамі жыцьця, нават і тады, калі яны—зусім чужые. Аднак, латышам заўсёды ўдавалося забаспечыць сваё палажэньне ў межах магчымасьці. Ніхай жэ курляндзкіе латышы і гэтым разам прыложаць сваю руку да адбудовы краю пры новых парадках. Ім бязспорна удасцца забаспечыць свае нацыянальные правы на аснове еднасьці».

РЫГА. 29 верасьня адкрыўся нанова нямецкі тэатр. Ігралі другую часць трылёгіі Шыльлэра „Вальленштэйн“.

РЫГА. Весткі „National Tidende“ з 26 верасьня аб разстрэлі тут немцамі 6 членаў рады раб. і салд. ня згодлівы с праўдай. Членаў рады раб. і салд. нават не арэштавалі, і наагул немцы ў Рызе дагэтуль нікога на сьмерць не засудзілі.

Афіцыальны аддзел.

Апавешчэньне.

П. Глаўнакамадуючый 10 арміей за мінулы месяц налажыў гэткую контрыбуцію на ніжэйпісаные грамады этапнай тэрыторыі:

1) на грамаду Фэрма Рогова, Купішскаго пав., за тое, што грамада дапусьціла укрываньне у аднэй сям'і уцёкшых расейскіх ваенных, — 348 м.

2) на грамаду Барташуны, паневежскаго пав., за тое, што ёсць сільнае падазрэньне на грамаду аб укрываньні уцёкшых расейскіх ваенных — 100 м.

3) на грамаду Вэйскуны, шырвінцкаго пав, за тое, што грамада, як даведзено, знаходзяцца пад цьвёрдым падазрэньнем у аказаньні помачы аднэй бандае, каторая не давала забраць двох арэшта-

---

Зьмей. Аб кожным скольні-небудзь заможным селяніне у нас кажуць, што „яму зьмей грошы носіць“, і вы сустрэціце шмат людзей, якіе на свае вочы бачылі нібыто гэткаго зьмея. Жыве зьмей у клеці, нікому не паказываецца. Туды яму гаспадыня носіць на страву нясоленую ячню. Засердзіўшыся, ён мсьціць пажарам. З выгляду падобен ён да звыклаго вужа, але шмат большы,—ўвесь залаты, гарыць, як жар, і мае крыльля.

Пярун — бог нябеснаго агня. Пярун забівае, стрэляючы каменнымі стрэламі у клубах агня. Стрэлы забіваюць, а агонь паліць. Свае стрэлы ён пускае найболей на чарцей, але замест чорта можэ забіць і чэлавека, калі каля яго схаваўся чорт.

Вадзянік — жыве ў жывой вадзе; кожны вір мае свайго вадзяніка; яны жывуць і ў глыбокіх крыніцах, на дне вазёр і рэк, у гэткіх мейсцох, дзе яны не замерзаюць. Вадзянік бытцым топіць людзей, цягнучы іх да сябе на дно.

Русалкі. У вадзе жывуць і русалкі. Хоць яны могуць лічыцца земнаводнымі, бо сідзяць у вадзе толькі ад восені да русальнай нядзелі. Пакуль русалкі ня выйдуць з вады, небаспечна купацца, бо або якая хвароба прыстане, або русалкі утопяць. Маюць выгляд яны прыгожай кабеты з распушчэнымі валасамі.

Лесавік (эпітэт Дабрахот). Над лесамі і ўсім, што ў іх, пануе Лесавік. Ростам ён ў ровень таго лесу, ў якім жыве. Ен можэ павелічацца і меншыцца, дапасовываючыся да ўзросту лесу. Ен вельмі дужы: калі разгуляецца ў лесі ў часі буры, то с карэньнямі вырывае грамадные дубы, ламае сталетніе сосны. Жыве ён у „матачніку“, гэта ў сярэдзіне пушчы, ў мейсцы саўсім недаступным звыкламу сьмяротніку. Калі ходзіць Лесавік, за ім пахаджае стадамі ўсякая зьвярына. Галава яго пакрыта доўгімі валасамі, сам адзет у зьверачые скуры, поўсьцю навыварат. Калі вясёл, ён „ржэ“, хахочэ; калі сумны, рычыць, як мядзьведзь.

Падвей — гэта дух, які кружыцца ў ветры.

IV.

Развіваючыся, первабытны чэлавек ня мог не прымеціць тэй залежнасьці, у якой знаходзяцца расьліны ад сонечнаго цепла. Калі чэлавек ужо усьвядоміў сабе, што без цепла і сьветла ня можэ быць расьліннаго жыцьця, то з гэтаго ня трудна было зрабіць вывад, што без расьлін ня могуць жыць жывёлы, а бяз тых і другіх няможэ жыць і чэлавек. Гэтая сьвядомасць прывела да багатвараньня сонца, як крыніцы цепла і сьвятла, як пладатворча го пачатку, Дажд-Бога, а багатвараньне сонца вяло да стварэньня сонечнаго культу.

Беларусы, як ратайскі народ, у сваіх паглядах, абрадовых песьнях і сьвятках захавалі немала гэткіх характэрных асобнасьцей, якіе ясна паказываюць адбіцьце колішняго сонечнаго культу. Праўда, ў беларускай мове не захавалося даўнейшых імён, прыпісываных сонцу, кштaлтам Сварожыца, Хорса, Даж-Бога, Ярылы, але даўнейшые сьвяткі ў чэсць сонца звязываюцца з веснавым і восенным роўнадзенствам, з зімовым і летнім сонцастоем і цяпер сьвяткуюцца ў Беларусі. Яны, вядома, дапасаваны да хрысьціянскіх сьвят, але звязаны з гэткімі пагладамі і абычаямі, якіе нічога супольнаго не маюць с хрысьціянскім значэньнем сьвята. Да гэткіх належаць Каляды, Запусты, Вялікдзень, Купальле і Багач.

ваных агентамі паліцэйскаго пункту ў Шырвінтах расейскіх ваенных, напала на агентоў, абстраляла іх і аднаго небаспечна раніла, — 1.500 м.

4) на грамаду Каролішкі, ўладыславоўскаго пав., за тое, што ў начы на 18.IV.17 у Каролішках адна кабета (расейская немка) была забіта аружнай бандай уцёкшых расейскіх ваенна-палонных, ды гэтая банда ў тую ноч і раней начэвала ў Каролішках, аб чым жыхары не паведамілі нямецкай уласьці —2.000 м.

5) на грамаду Якубайцы Новые, рос'енскаго пав., за тое, што члены грамады 7.V сустрэцілі залпам са стрэльб пры ўходзі ў адзін селянскі двор нямецкаго салдата, каторы хацеў зрабіць сьледзтво аб быўшай у гэты самы дзень у Якубайцах Новых напасьці нейкаго ліхадзея на нямецкаго унтэр-афіцэра, — 1.000 м.

6) на грамаду Лазаўнікішкі, ўладыславоўскаго пав., за тое, што грамада, ведаючы аб укрываньні членамі яе ўцёкшых расейскіх ваенных, не данесла аб гэтым тойчас, — 192 м.

Е. Н. О. 6 верасьня 1917.

Der Etapen-Inspekteur
z. m.
Heer,
General-major.

ВЕСТКІ З РАСЕІ.

ПЕЦЯРБУРГ. (П.Т.А.). **Дэмократычная конфэрэнцiя.** Маршалак Чхэідзэ паставіў на галасаваньне, за ці проціў заюзаў: 1) саюз с партыей кадэтоў; 2) саюз с кіраўнікамі кадэцкай партыі. 760 галасоў пададзены за саюз, 688—проці. Але с прычыны немагчымасьці дайсьці угоды аб способі супольнай працы с кадэтамі гэтае пытаньне паставілі на галасаваньне другі раз, ды яно было адкінуто 813 галасамі проці 180.

На вячорным заседаньні большая часць прамоўцаў выступала проці супольнай работы з буржуазнымі элемэнтамі. У часі заседаньня ў салю хацелі ўварвацца 200 работнікоў і работніц, кажучы, што яны—прэдстаўнікі 1½ мільёна работнікоў, жадаючых міра той-час. Пасьля доўгіх перэгавораў былі дапушчэны на заседаньне 6 дэлегатоў, каб высказаць жаданьня работнікоў.

ЛЮГАНО. «Corr. d. Sera» даносіць с Пецярбурга, што першае галасаваньне на дэмократычнай конфэрэнціі выказало у большэвікоў 485 галасоў спаміж 1200.

ПЕЦЯРБУРГ. У сваей апошняй прамові на дэмократычнай конфэрэнціі Керэнскій сказаў:

«Урад толькі што атрымаў тэлеграму з Гэльсінгфорса, што армія і флот адмовіліся памагчы нам недапусьціць заседаньня фінляндзкаго сэйму».

Большэвікі на гэта закрычалі; «Яны зрабілі правільна!»

АМСТЭРДАМ. Амэрыканскі ўрад заявіў расейскаму, што Амэрыка толькі тады акажэ паддзержку Расеі, калі тая будзе далей ваеваць з немцамі.

ШТОКГОЛЬМ. «День» друкуе пагляды расейскіх дыплёматоў і робіць з іх вывад, што расейскае міністэрство угледаецца цяпер на справу міра інакш, чым раней. Офіцыяльные кругі ня лічаць больш немагчымым пачатак перэгавораў. Пасылка б. члена Думы, Ефремова, за пасла ў Бэрн тлумачыцца жаданьнем зрабіць магчымым пачатак мірных перэгавораў у кожын момэнт, бо Бэрн, як здаецца, будзе іграць выдатную роль у будучых мірных перэгаворах.

ПЕЦЯРБУРГ (П.Т.А.). С Ташкенту даносяць, што група агітатароў аб'явіла сябе за рэволюцыйны ўрад у горадзі, захапіла ўсю ўласць у свае рукі, перэцягнула на свой бок два палкі і апавесьціла, што не прызнае тумчасоваго ўраду. Мусульманскае насяленьне і вучні ваеннай школы, заняўшые крэпасць Ташкент, стаяць за тымчасовы ўрад. Ждуць крывавых разрухоў. Бунтаўшчыкі не прынялі ультіматума тымчасоваго ураду.

Генэрал Коровнічэнко назначэн за глаўнаго камісара ў Туркестане, каб сілай затушыць разрухі.

ШТОКГОЛЬМ. Народны сход у Ялце аб'явіў усе быўшые царскіе землі за нацыональнае меньне. Селяне знішчылі на Каўказі палац в. кн. Александра Міхайлавіча. У Магілёўшчыне селяне заўладалі ўсемі дворнымі землямі.

ЖЭНЕВА. 8 кастрычніка ў Томску адкрываецца конгрэсс сібірскіх аўтономістоў, каторы павінен выпрацаваць праект аўтономіі Сібіру.

ЦЮРЫХ. Расейскі ўрад прэдлажыў б. міністру Хвостову, генералу Гурко і вял. кн. Міхаілу, брату цара, пакінуць Расею і перэбрацца ў саюзьніцкіе староны.

З усяго сьвету.

ЛЮГАНО. Італьянскі урад загадаў 56 бургомістрам у паўночнай Італіі пададцца ў адставку, вінавацючы іх у прыхільнасьці да апошніх рэволюцыйных выступленьнёў.

ЦЮРЫХ. У Нэаполі і ва ўсей Кампаніі аб'яўлено ваеннае палажэньне.

ЦЮРЫХ. Адзін італьянскі публіцыст пішэ:

«Прыклад Пецярбурга адбіваецца на Італіі. Італьянскіе соцыялісты ўсемі сіламі стараюцца насьледаваць Леніна і абярнуць Італію ў другую Расею. Пры спадзеваным адкрыцьці італьянскай камэры соцыялісты маняцца устроіць вялізарную обструкцію».

ТЭЛЕГРАМЫ.

Нямецкіе апавешчэньня:

2. X. Заходні тэатр:

Фронт Рупрэхта Баварскаго: На фронці Фляндрыі — сільная артылерыйская бітва, даходзіўшая між Лянгмарк і Голебэк да барабаннаго агня. На поўначы ад дарогі Мэнін-Іпр, ля лесу Полігон, нашы дружыны адабралі у англічан абшар да 500 мэтроў і удзержалі ў сваіх руках здабычу проці сільных контратак.

Фронт нямецкаго Насьледніка: На паўночным усходзі ад Суассон крапчэла артылерыйская бітва. Пад Вэрдэнам ажыўленая артылерыйская бітва. Пры Бэзонво нашы дружыны ўварваліся ў варожые акопы і вярнуліся вядучы больш за 100 палонных.

Усходні тэатр:

Без перамен.

3. X. Заходні тэатр.

Фронт Рупрэхта Баварскаго: Над морэм і між Лянгмарк і Сандвордэ артылерыйская бітва дайшла вялікай сілы. Раніцай ворагі зусім дарэмна стараліся адваеваць назад абшар на поўначы ад дарогі Мэнін-Іпр.

Фронт нямецкаго Насьледніка: Наабапол Ляон-Суассон сільная баевая чыннасць. На Эн, пад Рэймсам і ў Шампані ўзяты палонные і дабыча. На ўсходнім беразі Маасу, на паўночным склоне вяршыны 344, мы здабылі францускіе акопы на шырыні 1200 мэтроў. Адбіты 8 контратак. Узяты больш за 150 палонных. Крывавые страты ворагоў надта вялікіе.

У начы с 1 на 2 кастрычніка нашы лятуны скінулі бомбы на Лондон, Маргет, Шырнэс і Дувр.

Усходні тэатр:

Без вялікшых бітв.

Аустрыяцкіе апавешчэньня.

ВЕНА, 3.X. **Італьянскі тэатр:** На адрэзку С. Габріэле узняліся новые пешые бітвы. Вялікіе сілы ворагоў штурмавалі нашы пазыціі і здабылі вузкі адрэзак іх на заходнім склоне гары.

КАЛЯ ВАЙНЫ.

БЭРЛІН. У начы з 28 на 29 верасьня нашы бомбы, скінутые лятунамі, вызвалі ў Дюнкірхэне вялікіе пажары, каторые абнялі ўвесь Дюнкірхэн. **Гэтак глаўны цэнтр складоў англіцкай арміі зніштожэн.**

БЭРЛІН. (В.Т.Б.). Нашы марскіе самалёты с фляндрскаго узбярэжжа знішчылі ў усьці Тэмзы вялікую англіцкую лятучую лодку.

БЭРЛІН. (В.Т.Б.). Новые ўдачы падводных лодак навакол Англіі: 21.000 тонн.

БЭРЛІН. (В.Т.Б.). На паўночным ваенным тэатры ізноў затоплено 18.000 тонн.

АБВЕСТКІ.

Марыя Можэйко, вучыцелька урадовай жаноцкай гімназіі, шукае якой-колечы работы. Маёвая 24.

Падайце шчасьцю руку!

Вялікая Гамбурская Дзержаўная Лётэрыя.

Вялізарные шансы выгрыша дае Гамбурская Дзержаўная Лётэрыя, розыгрыш каторэй скора адбудзецца.

Адзін мільён марак

— найвялікшы магчымы выгрыш, або такжэ адзін с чародных:

900.000; 890.000; 880.000; 870.000; 860.000; 850.000

і т. д. Спэцыальна

500.000, 300.000, 200.000, 100.000, 90.000, 80.000, 70.000

і т. д.

Усяго ж разыгрываецца

13 мільёнаў 731 тысяча м.

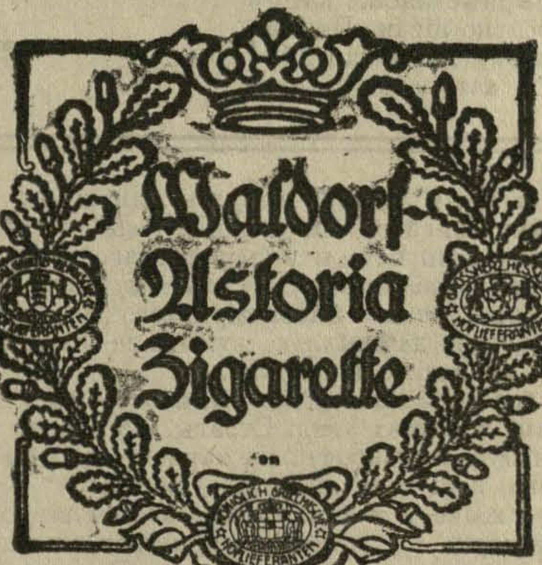
Лётэрыя складаецца с 7 кляс. Лёсы I клясы высылаю па офіцыяльнай цэне:

2.50 м. — чверць лёсу,
5.00 м. — палова лёсу,
10.00 м. — цэлы лёс.

Спіс выгрышоў і грошы — **ўраз-жэ** пасьля кожнаго розыгрыша. Офіцыальные пляны — **дарма.** Радзіцца купляць па некольки лёсаў, бо тады шансы выіграць— шмат вялікшые. Маім кліэнтам я ўжо сем разоў выплаціў вялікіе прэміі — апошні раз двойчы ў год 305.000 м і 303 000 м. С прычыны таго, што заказы заўсёды—вельмі чысьленые і запас лёсаў шыбка расходзіцца, дык раджу даваць заказы чым хутчэй, найпазьней да 25 кастрычніка 1917 г.

Jos Dammann, Hamburg.
Königstr. 50.

Фірма аснована ў 1851 гаду. Найстарэйшы і найбольш вядомы глаўны коллектор. Дробные коллекторы, каторые хочуць прыняць лёсы за працэнты на выгодных варунках, могуць зараз-жэ заяўляцца.

В. Ластоўскі, Завальная 7.

Новае выданьне **„Смык Беларускі"** Ф. Богушэвіча.

Цэна 20 кап.

Друкавана у друкарні М. Кухты. Выдавецтво «Гоман». Редактар Язэп Салавей.